

Metodičke inovacije

Spoj tradicionalnog i suvremenog - Hrvatsko zagorje

Sažetak

S obzirom da tijekom 2018. godine obilježavamo Europsku godinu kulturne baštine koja nam omogućuje da bolje razumijemo prošlost te da na taj način ujedno stvaramo čvrsto polazište za zajedničku budućnost, skupina učitelja iz I. osnovne škole Bjelovar odlučila je nakon pomnog planiranja, proučavanja i istraživanja, organizirati terensku nastavu upravo s temom kulturne baštine. Poseban naglasak željeli smo staviti na nematerijalnu baštinu koju je u Hrvatskoj zaštitio UNESCO. Glavna misao vodilja bila je povezati tradiciju sa suvremenim metodama rada te time pokazati učenicima kako se inovacije i tehnologija mogu koristiti za bolje očuvanje i prezentiranje baštine, čime smo željeli podići svijest učenika o vrijednostima kulturne baštine te ojačati osjećaj pripadnosti kako svojoj domovini, tako i zajedničkom prostoru koji dijelimo s ostalim zemljama Europe. Poticaj za organiziranje ove terenske nastave bio je eTwinning projekt "UNESCO Heritage Connects Europe" koji učiteljice Glazbene kulture i Engleskog jezika zajednički već gotovo dvije školske godine provode sa svojim učenicima. U okviru tog projekta, zajedno s partnerima iz Grčke, Turske, Španjolske, Portugala, Poljske i Slovačke, učenici I. osnovne škole uče o vlastitoj kulturnoj baštini te o kulturnoj baštini partnerskih zemalja, istovremeno proširujući svoje jezične, digitalne i interkulturalne kompetencije.

Ključne riječi: terenska nastava, nematerijalna baština, UNESCO, interdisciplinarno povezivanje

Uvod

Terenska ili izvanučionična nastava oblik je nastave koji podrazumijeva ostvarivanje planiranih sadržaja i aktivnosti izvan školske ustanove. Cilj takve nastave je učenje otkrivanjem u neposrednoj životnoj stvarnosti. Učenje u neposrednoj stvarnosti nazivamo još i ISKUSTVENO UČENJE. Iskustvo je najbolji učitelj jer ono što smo osobno i neposredno iskusili, bolje, brže i trajnije pamtimo. Stoga je ono i najdjelotvornije, jer je popraćeno doživljajem, emocijom (Sulimanec, 2003, str. 25). Ovakav oblik rada potiče intelektualne sposobnosti te utječe na stvaranje boljih socijalnih odnosa unutar odgojno-obrazovne skupine. Također, terenska nastava pruža bolju i sadržajnu mogućnost interdisciplinarnog povezivanja nastavnih sadržaja različitim nastavnim predmetima. Naravno, ovakav oblik rada iziskuje kvalitetan i predan timski rad svih učitelja uključenih u terensku nastavu počevši od definiranja cilja i svrhe terenske nastave, odabira tema i aktivnosti, izrade programa, organizacije putovanja do realizacije, evaluacije i prezentacije rezultata. Učitelji su također uključeni u administrativne poslove prema Pravilniku o izvođenju izleta, ekskurzija i drugih odgojno-obrazovnih aktivnosti izvan škole. Sukladno tome, neizostavna je i suradnja učitelja i roditelja.

Učenici šestih razreda I. osnovne škole Bjelovar bili su 24. studenog 2017. godine na terenskoj nastavi u Hrvatskom zagorju. Cilj putovanja u Hrvatsko zagorje bio je bolje upoznavanje nematerijalne baštine koju je zaštitio UNESCO. Budući da je 2018. godina Europska godina kulturne baštine, u našoj školi smo se već uvelike pripremali za taj važni događaj od početka školske godine. Stoga su učitelji Danica Barišić,

učiteljica Glazbene kulture, Antun Ibriks, učitelj Likovne kulture, Jonatan Car, učitelj Geografije i Martina Supančić, učiteljica Engleskog jezika osmislili ovu, po svemu posebnu terensku nastavu, kako bi povezali različita predmetna područja s istom temom - kulturnom baštinom.

Kako zabaviti učenike tijekom putovanja? Ivo Stella kaže - treba se pripremiti da ih se zabavi i razonodi zanimljivim sadržajima aktivnosti, u skladu s njihovom dobi i interesima i, naravno, s prostorom i drugim mogućnostima (Stella, 2000, str. 35). Nadalje, autor predlaže nekoliko društvenih igara i aktivnosti, no mi smo se nakon pomnog razmišljanja odlučili za interaktivnu igru u obliku kviza znanja, koji je bio sakriven u QR kodu. Obzirom na to da je tehnologija sve više svakodnevno prisutna u svim etapama nastavnog procesa - od pripreme, motivacije, glavnog dijela sata, ponavljanja, vježbanja, do utvrđivanja nastavnih sadržaja, odlučili smo prednosti tehnologije iskoristiti i za vrijeme terenske nastave kako bismo što bolje motivirali učenike za stjecanje novih znanja te ostvarili glavnu ideju vodilju - spoj tradicionalnog i suvremenoga.

QR kodovi u terenskoj nastavi

QR kod ili Quick response code način je prikazivanja informacija u obliku dvodimenzionalne matrice, a na samom početku bio je korišten u autoindustriji za označavanje dijelova automobila. Zbog svoje brze čitljivosti i mogućnosti velike pohrane podataka vrlo brzo postali su popularni u svim segmentima društva pa tako i u obrazovanju. Oni mogu sadržavati tekstualne, brojčane informacije i URL adrese do najviše 4296 znakova. Sastoje se od crnih pra-

vlaknutika i kvadrata raspoređenih u kvadratni uzorak na bijeloj pozadini, a može ih očitati svaki "pametni telefon" s fotoaparatom i pristupom internetu (ponekad internet veza nije potrebna) koji ima instaliranu aplikaciju za čitanje QR kodova (mi smo koristili aplikaciju Viber koja pruža tu mogućnost). Stvaranje QR kodova je vrlo jednostavno. Postoji veliki broj mrežnih adresa na kojima se nalaze programi za stvaranje QR kodova, poput R Stuff, QR Code Generator, Kaywa, QRCode Monkey, QR Code Tec-it i dr. Mi smo koristili QR Code Generator. Sama aplikacija vodi vas kroz postupak izrade QR koda. Potrebno je odabrati vrstu informacija koju želite prikazati, unijeti tekst, URL ili neki drugi podatak te kliknuti za izradu koda, nakon čega je vaš QR kod spreman za korištenje – možete ga preuzeti na svoje računalo i koristiti dalje prema svojim željama i potrebama. Mi smo ga kopirali na listić koji je kasnije poslužio kao listić za odgovore tijekom interaktivne igre koju su učenici igrali od početka pa do samog kraja terenske nastave.

Tijek terenske nastave

Već u autobusu učenici su bili podijeljeni u skupine te su dobili zadatke. Nisu bili mrzovoljni jer su zadatci bili nešto posve novo, a i pobjedničku grupu na kraju igre čekala je nagrada. Učiteljica Engleskog jezika osmislila je ovu interaktivnu igru kako bi učenici na kreativan i zabavan način proširili svoj vokabular riječima koje nisu predviđene redovnom nastavom, a tiču se kulturne baštine. Naime, učenici su na listiću dobili QR kod koji su morali očitati svojim pametnim telefonima pomoću aplikacije za čitanje QR kodova. Očitani QR kod skrivao

je zadatke koje su oni zatim nakon svake radionice tijekom terenske nastave morali rješavati. Osim klasičnih kviz pitanja na koja su učenici morali odgovarati na engleskom jeziku, imali su zadatak i fotografirati određene predmete videne na radionicama, te fotografije slati učiteljici preko aplikacije Viber, kako bi uspješno završili ovu interaktivnu igru. Poznato je da iskustvene igre otvaraju mogućnost rješavanja problema bez straha od neuspjeha pojedinca, a kada one uključuju suvremenu tehnologiju, uspjeh i motiviranost učenika za učenjem novih sadržaja je zagaranirana!

Prvo smo posjetili Lepoglavu, idiličan grad u samom srcu Hrvatskog zagorja i Ekomuzej čipkarstva. Razgledali smo postav muzeja i čuli priču o povijesti izrade ove rukotvorine za koju se vjeruje da su je prije više stoljeća u Hrvatsku donijeli pavlini. Umijeće čipkarstva postupno je prihvaćeno među seoskim stanovništvom i ostaje tradicija sve do današnjih dana. Iskusna čipkarica pokazala nam je umijeće i tehniku tog starog i zahtjevnog ručnog rada. Tehnika izrade zove se čipka na batiće, a izrađuje se pomoću okruglog tvrdog podloška i drvenih batića, preko nacrtanog predloška. Čipka se izrađuje od lamenog ili pamučnog konca bijele ili bež boje. U izradi čipke mogli su se okušati i učenici, a bilo je zainteresiranih i djevojčica i dječaka. Svi su se složili da je ovo umijeće vrlo zahtjevno te da iziskuje mnogo vremena, truda i strpljenja.

Biti u Lepoglavi, a ne posjetiti vulkan, bila bi prava šteta, stoga smo se nakon muzeja uputili do obližnjeg vulkanskog nalazišta Gaveznic. Područje Gaveznice - Kameni vrh 1998. godine zakonski je zaštićeno kao geološki spomenik prirode u Hrvatskoj. U tom spomeniku prirode nalazište je poludragog kamena ahata. Gavezni-

ca je i jedini sačuvani fosilni vulkan u Hrvatskoj koji predstavlja znanstvenu, obrazovnu i turističku znamenitost.

Uz stručno vodstvo prošetalii smo vulkanskim obroncima, spustili se u grotlo nekadašnjeg vulkana te pronašli pokoji primjerak kamele lave ili ahata. Nakon razgleda vulkana uslijedio je razgled izložbe minerala u Domu kulture u kojemu je održana i radionica. Učenici su sakupljene kamenčiće istraživali putem digitalnog USB mikroskopa. Snimku tog istraživanja dobili su na CD-u koji im je ostao za uspomenu.

Zadovoljni smo nastavili putovanje prema Mariji Bistrici u potrazi za novim izazovima.

Bili smo vrlo srdačno dočekani u Centru za

posjetitelje Marija Bistrica koji je specijaliziran za interpretaciju kulturne baštine pod zaštitom UNESCO-a, s posebnim naglaskom na lokalnu kulturnu baštinu - drvene igračke, licitare i lončarske proizvode. Kako Centar za posjetitelje u svojim prostorijama omogućava održavanje edukativnih radionica i multimedijску interpretaciju kulturne baštine, učenike smo podijelili u grupe kako bi njihov rad bio što efikasniji. Dok je jedna grupa usvajala znanja, vještine i iskustvo pravog majstora starih zanata Danijela Hajnića, druga grupa je učila putem multimedijске prezentacije i provjeravala znanje putem interaktivnog kviza. Učenici su mogli sami sastavljati te oslikati drvene dječje igračke na način koji se u određenim obiteljima prenosio iz generacije u generaciju, i zadržao do danas. Svaki je učenik na poklon dobio drveni stolčić koji je mogao obojati i ukasiti na nastavi Likovne kulture ili kod kuće. Učenici su također naučili ponešto i o lončarskom umijeću pravljenja posuda od gline. Učenicima je uglavnom bilo poznato da se od gline izrađuju lonci za cvijeće i razni ukrasni peharčeki, ali su naučili da se u Mariji Bistrici od pečene gline izrađuju i glazbeni instrumenti - razne svirale u obliku ptičica koje puhanjem u otvore proizvode zvukove nalik na pjev ptica pjevica.

Budući da najslade dolazi na kraju, otputili smo se u Medičarnu Šćuric gdje smo uživali u bojama i okusima licitara i medenjaka. Učenici su čuli priču o medičarskom obrtu čija povijest seže čak do 13. stoljeća te vidjeli postupak izrade licitara iz spretnih ruku gospođe Brankice Šćuric koja je odgovorila svakoj znatiželji učenika. Licitari su tradicionalno žarko crvene boje, a proizvode se u različitim oblicima i veličinama. Sitni su licitari - srca, bebe, ptičice, potkove,

vjenčići, konjici - omiljen ukras božićnih jelki hrvatskih domova, a oni veći, namijenjeni su darivanju bližnjih povodom posebnih prigoda. Kako je naš posjet bio u vrijeme adventa, vidjeli smo sve te primjerke i u izložbenom postavu. Svaki učenik, a i učitelj, ukrasio je svoje licitarsko srce koje je ponio kući za uspomenu ili kao ukras za nadolazeće blagdane.

S obzirom na to da učenike učimo o važnosti tradicije, ove godine je i naša školska božićna jelka bila ukrašena licitarima koje su učenici izradili na satovima Likovne i Tehničke kulture.

Zadnji zadatak interaktivne igre bio je snimiti popularni "selfie" na kojem se vide licitari koje su učenici samostalno izradili tijekom posljednje radionice, nakon čega su učitelji pregledali odgovore na pitanja iz kviza i pristigle fotografije te objavili pobjedničku skupinu učenika, koja je bila počašćena slatkim nagradama.

Zaključak

Ivo Stella u svom priručniku za učenike, učitelje, roditelje i turističke voditelje kaže da je korisno svaku značajniju aktivnost učenika evidentirati i ne prepustiti zaboravu. To mogu

biti slike, crteži, pjesme, plakati, pisani učenički radovi, videozapisi i sve što je tom prigodom prikupljeno a korisno je za podsjećanje i generacijama učenika koji dolaze (Stella, 2000, str. 45). U tu svrhu učenici i voditelji ove izuzetno uspješne terenske nastave sakupili su niz fotografija, videozapisa, prezentacija i učeničkih osvrti koji su predstavljeni na web-stranici škole i na lokalnom web-portal. Od prikupljenih fotografija također će biti postavljena izložba povodom Projektnog dana škole na temu kulturne baštine Hrvatske pod zaštitom UNESCO-a. Ovakav oblik diseminacije također je interesantan roditeljima koji mogu u bilo koje vrijeme pogledati ne samo odradene aktivnosti, nego i uspjeh te zadovoljstvo učenika ovakvim oblikom nastave i uvjeriti se da je novac za terensku nastavu bio korisno uloženo u odgoj i obrazovanje njihove djece.

Pozitivan utjecaj terenske nastave na sve sudionike rezultirao je željom učenika i učitelja za što skorijim ponavljanjem ovakve vrste nastave. Također možemo biti ponosni i zadovoljni pohvalom gospodina Dražena, turističkog vodiča koji je s nama proveo dan, rekavši da gotovo nije imao posla koliko su učenici i učitelji bili pripremljeni te da je prvi puta u svom radnom vijeku vidio aktivnu uporabu suvremene tehnologije za vrijeme terenske nastave, što ga je oduševilo jednako kao i naše učenike.

Zadovoljstvo učenika terenskom nastavom potkrepljujemo nekim od izjava:

Svidalo mi se što smo mogli ukrašavati licitarska srca i drvene igračke!

Julia Šarić, 6.a

Sve mi se svidjelo, drago mi je što sam bila u pobjedničkom timu u kvizu.

Anamaria Kadoić, 6.a

Najviše mi se sviđjela Gaveznicica, zato što smo tamo pronašli puno lijepih kamenja.

Nika Rumenjaka, 6.c

Ova terenska nastava mi se jako sviđjela. Bila je jako zabavna, vrlo poučna i odlično organizirana.

Ana Abramović, 6.b

Popis literature:

<https://www.lepoglava-info.hr/> – pristupljeno 1. 3. 2018.

<http://www.lepoglavaska-cipka.hr/> – pristupljeno 21. 2. 2018.

<http://www.tz-marija-bistrica.hr/> – pristupljeno 21. 2. 2018.

<https://lidijakralj.wordpress.com/> – pristupljeno 21. 2. 2018.

<http://www.eu.godina.kulturne-bastine.min-kulture.hr/> – pristupljeno 1. 3. 2018.

Stella, I. (2000). Priprema i provedba školskih izleta, ekskurzija i putovanja. Priručnik za učenike, učitelje, roditelje i turističke voditelje, Zagreb: HPKZ.

Grupa autora (2003). Radost učenja - integrirana i projektna nastava u osnovnoj školi. Osnovna škola profesora Franje Viktora Šignjara Virje.

*Danica Barišić
Martina Supančić*

Abstract

Connecting Traditional and Modern – Hrvatsko Zagorje

The year 2018 commemorated the European Cultural Heritage which allowed us to better understand past and to form a sturdy starting point for our common future. Therefore, a group of teachers of 1st Primary School in Bjelovar planned and conducted, after thorough research, field class on the subject of cultural heritage - foremost immaterial heritage under the UNESCO protection. Guiding principle was to connect tradition with the contemporary modern work methods and thus to show students how innovative technology can be applied to conserve and present cultural heritage in order to raise awareness and strengthen the feelings of belonging to Croatian homeland, and wider European community. The incentive for this project came from UNESCO Heritage Connects Europe program conducted by school's music teachers with their students. Through the program, alongside partners from Greece, Spain, Turkey, Portugal, Poland and Slovakia, students from the 1st Primary School Bjelovar learn about their own cultural heritage and about cultural heritage of aforementioned partner countries, at the same time expanding their digital, linguistic and intercultural competences.

Keywords: *field classes, immaterial heritage, UNESCO, interdisciplinary association.*